

NATUUR IN EN OM WESTZAAN - FRED EERENBERG

Lepelblad: Westzaans kruid tegen scheurbuik?

Tijdens de werkochtenden van OBW (Ongeschonden Behoud Westzijderveld), Staatsbosbeheer en Vogelwacht Zaanstreek kom ik soms een prachtig, vrij zeldzaam plantje tegen: echt lepelblad (*Cochlearia officinalis*). Lepelblad kan alleen gedijen als moerasplant in het licht brak water. Het is dus een indicator dat de bodem enigszins zout is. Voor 1932, dat is voor de afsluiting van de Zuiderzee, kwam het zoute water zo nu en dan in onze Westzaanse polder terecht. Door de jaren heen verzoet het oppervlaktewater nu geleidelijk. Nu is echt lepelblad tamelijk zeldzaam geworden. Het plantje staat nu op de Nederlandse Rode Lijst van zeldzame planten. Een extra reden om het open veld in goede staat te behouden, het is tenslotte Natura 2000- gebied.

Een stukje geschiedenis

Lepelblad is een geslacht met circa 30 soorten: één-, twee- en meerjarige planten uit de kruisbloemenfamilie. Hoewel nu een vrijwel vergeten keukenkruid, werd lepelblad in vroegere tijden gewaardeerd om zijn smaak en hoog vitamine c-gehalte. In de volksgeneeskunde werden aan de verschillende soorten binnen dit geslacht heilzame werkingen toegedicht. Volgens chirurgijns uit de 18e eeuw hielp het zelfs tegen reuma. Lepelblad is desinfecterend en activeert de stofwisseling. Het heeft een positieve invloed op de functie van gal en lever en werkt licht vochtregulerend.

Lepelblad was ook een veelgebruikt kruid om scheurbuik tegen te gaan. Hoewel scheurbuik een lange geschiedenis kent, werd deze ziekte aan het einde van de zestiende en aan het begin van de zeventiende eeuw steeds bedreigender. Dit vanwege de verhoogde sterfte ten gevolge van scheurbuik op de langeafstandsvaart. Ook verschenen in deze periode de eerste publicaties over scheurbuik. Hierin werd een verband gesuggereerd tussen voeding en scheurbuik, waarna een behandeling werd ontwikkeld die gebaseerd was op onder andere citrusvruchten. Deze behandeling bleek zeer effectief, maar men wist nog niet dat scheurbuik ont-

stond door een tekort aan vitamine C en dat dit ook gevonden kon worden in het Guisveld.

Het Guisveld is een brak veenmoeras, waarin overigens eeuwen achtereen ook veehouderij is bedreven. Nu is Staatsbosbeheer als enige boerenbedrijf overgebleven. De veenmoerassen, die vroeger grote delen van Holland en Utrecht besloegen, zijn zeldzaam geworden. Het Guisveld is een van de laatste van deze aard en heeft bovendien nog het speciale karakter van brakwaterveen behouden. Hierdoor komen in het veld zeldzame, vrijwel uitgestorven planten voor, zoals ronde zonnedauw, addertong, rietorchis, welriekende nachtorchis, koningsvaren en lepelblad. Door de rust in de polder en de gesteldheid van de bodem komen er weidevogels zoals Kieviten, grutto's, tureluurs en roerdompen voor. En andere, nog zeldzamere vogelsoorten als roerdomp, watersnip, snor, blauwborst en baardmannetje.

Verbrakking

Landschappelijk zijn het Guisveld en het Westzijderveld langzamerhand uniek binnen Nederland geworden. Het slagenlandschap heeft hier nog het historisch ontstane slotenpatroon, waardoor een soort eilandrijk ontstond van door sloten omringde graslandjes die elk een afzonderlijk poldertje vormen. De verbrakking (verziltzing) van het

noordelijke deel van de polder Westzaan zit nog steeds in de studiefase, blijkens een kaart van de provincie. In 2009 werd al bekend dat het rijk daar 4,3 miljoen euro voor had gereserveerd, op een totale kostenpost van circa 10 miljoen. Het resterende bedrag kwam voor rekening van de provincie, het hoogheemraadschap, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat en de gemeente Zaanstad. Op dit moment vind ik het oorverdovend stil op het gebied van verbrakking in Zaanstad.

Skoon Skip

Om het broedseizoen voor de weidevogels niet al te veel te verstoren hebben we begin april Skoon Skip, oftewel een opruimochtend, gehouden. Met een groot aantal vrijwilligers hebben wij de slootjes langs de kant verlost van vooral landbouwplastics, flessen, oude sufplanken, matrassen, meubelstukken, tassen en touw. Elk jaar proberen we het Westzijderveld en het Guisveld een stukje schoner achter te laten. Een mooie gedachte.

Echt lepelblad heeft witte, geurige bloemen.